

Андрошук І. Рефлексивна діяльність майбутніх вчителів трудового навчання та технологій : Тези IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування професійно мобільного фахівця: європейський вимір» (Львів, 16-17 листопада 2017 року у Національному університеті «Львівська політехніка»).

Ірина Андрошук
канд. пед.наук, доцент
Хмельницький національний університет

РЕФЛЕКСИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Ефективність підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії в значній мірі залежить від здатності студента до рефлексії. Це зумовлено, перш за все, рефлексивним характером педагогічної діяльності. Він виявляється в тому, що вчитель трудового навчання та технологій на всіх етапах педагогічної взаємодії має аналізувати, прогнозувати, реалізовувати та оцінювати свої дії враховуючи мотиви, рівень навчальних досягнень учнів, їх інтереси та потреби. Саме здатність до педагогічної рефлексії, уміння здійснювати самоаналіз педагогічної діяльності та її результатів, дає змогу вибрати відповідні стратегії та прийоми впливу на суб'єктів навчально-виховного процесу, тобто ефективно здійснювати педагогічну взаємодію.

Враховуючи особливості педагогічної діяльності, в основу рефлексивної діяльності майбутніх вчителів трудового навчання та технологій покладено два види рефлексивної орієнтації, які передбачають дослідження: власних дій, тобто рефлексивна орієнтація «на себе»; дій вихованців, тобто рефлексивна орієнтація «на учнів». Перший вид рефлексивної орієнтації «на себе», передбачає дослідження власних дій та реалізується під час лекційних, лабораторний та практичних занять під час професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії. Зокрема, з метою самоаналізу результатів своєї діяльності студентам на заключному етапі

заняття можна запропонувати сформулювати різні типи запитань один одному та перевірити правильність відповіді одnogрупника.

Зазначимо також про доцільність використання технології «Знаю – хочу – дізнаюсь». Ця технологія передбачає, що студенти мають протягом усього заняття здійснювати самоаналіз результатів своєї діяльності та навчальний матеріал, заповнюючи у таблиці відповідні графи. Використовуючи цю технологію, необхідно дотримуватися основних етапів роботи. На першому етапі студенти заповнюють графу таблиці «Знаю» спочатку індивідуально, а після доцільно у парах. Робота в парах необхідна для узагальнення отриманої інформації, формування вміння аргументувати свою точку зору та вислухати опонента. Перший етап також спрямований на стимулювання пізнавального інтересу. Тому під час мотивації навчальної діяльності необхідно зацікавити студентів цікавими фактами, емоційним забарвленням викладу або проблемним характером навчального матеріалу. Це спонукатиме студентів до заповнення графи «Хочу дізнатися» та формувати вміння визначати та ставити перед собою дидактичні завдання, які необхідно вирішити у ході заняття. Другий етап передбачає сприйняття та осмислення лекційного матеріалу. Співставлення базових та нових знань дає змогу студентам заповнити графи «Знаю» та «Дізнався». Третій етап спрямований на здійснення рефлексії та заповнення граф «Залишилося дізнатися». Для цього в нагоді стануть джерела інформації, які необхідно опрацювати.

Під час підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії доцільно використовувати технологію «Бортовий журнал». Впровадження цієї технології передбачає заповнення студентами бланку бортового журналу (за К. Берк «Оцінка якості навчання»). Відмітимо, що її доцільно використовувати, коли навчальний матеріал лекції не містить багато нових термінів і можна чітко прослідкувати взаємозв'язки між ними. Для узагальнення і систематизації знань в межах реалізації технології, необхідно передбачити одним із завдань для студентів розробку узагальнюючої схеми та встановлення зв'язків між основними поняттями теми, визначення та формулювання основних запитань, які виникли під час заняття.

Під час практичних та лабораторних занять найбільш дієвою є *технологія «До і після»*. Особливо активно її можна використовувати під час вивчення дисциплін «Методика трудового навчання», «Теорія і методика виховної роботи», «Педагогічна взаємодія у професійній діяльності». Наприклад, під час практичної роботи з методики трудового навчання на тему «Розробка етапу структури уроку актуалізація опорних знань і досвіду учнів» студентам доцільно запропонувати заповнити в таблиці графу «До» і запропонувати форму організації навчальної діяльності учнів на цьому етапі та методи актуалізації опорних знань і досвіду учнів. Коли графа таблиці була заповнена і обґрунтовано мікроструктуру етапу уроку, студенти ознайомлюються з психолого-педагогічною характеристикою класу, яка містить відомості про загальну успішність класу, якість навчання, рівень сформованості пізнавальних інтересів учнів. Ознайомившись з психолого-педагогічною характеристикою класу, студенти мають змогу внести корективи щодо форми та методів актуалізації опорних знань і досвіду учнів і заповнити графу таблиці «Після». За результатами виконання практичної роботи аналізуються чинники, які вплинули на зміну думки щодо вибору методів актуалізації опорних знань і досвіду учнів.

Другий вид рефлексивної орієнтації «на учнів», що передбачає дослідження дій вихованців, реалізується переважно під час педагогічних практик, а також за результатами проведення ділових ігор, які імітують педагогічний процес. Реалізація другого виду рефлексивної орієнтації «на учнів» відбувається на основі досвіду студентів щодо рефлексії, який вони здобули у вищому навчальному закладі. Тому, зазвичай, використовуються технології «Знаю – хочу – дізнаюсь», «Бортовий журнал», «До і після» для учнів також.

Отже, необхідно відмітити, що враховуючи особливості педагогічної діяльності, вчитель трудового навчання має бути рефлексивно орієнтованим одночасно «на себе» та «на учнів». Саме результати рефлексивної діяльності майбутніх фахівців є основою їх самоосвітньої діяльності та його професійного та особистісного самовдосконалення.